

Arrestatie advocaten Mullah Krekar

‘Justitiële autoriteiten ontkenden legitiem belang van rechtsbijstand’

Taru Spronken

advocaat en hoogleraar te Maastricht¹

Bij de uitzetting van Mullah Krekar werden zijn advocaten op Schiphol ruw gearresteerd. Taru Spronken vertelt wat er precies is gebeurd en zet uiteen waarom dit een schandelijk incident is. Ook de Orde moet een krachtig protest laten horen want ‘dit soort incidenten treft het recht op rechtsbijstand en onze vakbroeders’.

Op 13 januari 2003 zijn de advocaten mr. V.L. Koppe en zijn kantoorgenoot mr. M. Strooij door de Koninklijke Marechaussee aangehouden op Schiphol, terwijl zij rechtsbijstand verleenden aan hun cliënt Faraj Ahmad, ook Mullah Krekar genoemd, die op diezelfde avond zou worden uitgezet naar Noorwegen. Zowel de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) en de Vereniging Asieladvocaten en -Juristen Nederland (VAJN) hebben hun ernstige verontrusting uitgesproken over de wijze waarop de betrokken raadslieden na aankomst op Schiphol door de justitiële autoriteiten zijn behandeld.

Het meest schokkende aan de gebeurtenissen is de volslagen ontkenning bij de justitiële autoriteiten dat het verlenen van rechtsbijstand een legitiem belang is, waarvoor een overheid waarborgen moet bieden. Het arresteren en vervolgens weigeren van rechtsbijstand aan deze advocaten zelf doet denken aan praktijken in landen waarvoor de organisatie Advocaten voor Advocaten in het leven is geroepen.²

OP SCHIPHOL

Op 13 januari 2003 hebben Koppe en Strooij zich naar Schiphol begeven, nadat zij omstreeks 17.30 uur door het parket van de Rechtbank Haarlem waren gewaarschuwd dat het uitleveringsverzoek van Jordanië door de minister van Justitie was afgewezen en hun cliënt naar Noorwegen zou worden uitgezet. Zij

zijn door de Koninklijke Marechaussee in de gelegenheid gesteld om met hun cliënt te overleggen in een busje dat voor het vliegtuig stond geparkeerd waarmee hun cliënt zou worden uitgezet. Daar is ter plekke een asielaanvraag ingediend, die vrijwel terstond is afgewezen. Vervolgens is aan de raadslieden medegedeeld dat tot daadwerkelijke uitzetting zou worden overgegaan. De raadslieden waren van oordeel dat een uitzetting evident onrechtmatig was, in de eerste plaats omdat er (mogelijk) sprake was van een verkapte uitlevering, nu door de minister van Justitie zelf was medegedeeld dat hun cliënt in Noorwegen strafrechtelijk zou worden vervolgd en de voorgeschreven uitleveringsprocedure niet was gevolgd, ten tweede omdat de afwijzing van de asielaanvraag in strijd met de voorschriften van de Vreemdelingenwet had plaatsgevonden en hun cliënt in elk geval de gelegenheid diende te worden geboden om rechtsmiddelen aan te wenden om zijn uitzetting te voorkomen.

Koppe en Strooij hebben dit standpunt aan de aanwezige justitiële autoriteiten, waaronder het hoofd van de IND Schiphol, medegedeeld. Desalniettemin werden zij gesommeerd het busje waarin hun cliënt zich bevond te verlaten. Toen zij dit weigerden omdat zij hun cliënt verdere rechtsbijstand wilden verlenen naar aanleiding van de ontstane situatie, werd aan hen een bevel gegeven het busje te verlaten, waaraan zij weigerden te voldoen. Daarop zijn zij met geweld uit het busje getrokken waarbij de arm van Koppe op zijn rug werd gedraaid en op Strooij een pijnlijke polsgreep werd toegepast. Vervolgens werden zij aangehouden wegens verdenking van overtreding van art. 184 Sr.

De kantoorgenoten van Koppe en Strooij, die zich als hun raadslieden hadden gesteld en naar Schiphol waren gekomen om hen bijstand te verlenen, werd de toegang tot Koppe en Strooij ontzegd gedurende de gehele periode (van 21.00 tot 00.30 uur) dat zij aangehouden waren.

TEGEN PRINCIPES VAN RECHTSSTAAT

In een brief van 17 januari 2003 schrijft de NVSA aan de Minister

Mullah Krekar arriveerde op 13 januari jl. in Noorwegen. EPA Photo Scanpix NO / Richardsen, Torjk MS

President dat zij voormelde gang van zaken ronduit schokkend acht en in flagrante strijd met de uitgangspunten van een democratische rechtsstaat die Nederland pretendeert te zijn: 'Een van de essentialia van de rechtsstaat is dat de overheid faciliteiten en garanties biedt voor het verlenen van effectieve rechtsbijstand, waaronder begrepen het recht om vertrouwelijk overleg te hebben met een advocaat. Deze waarborg is niet alleen vastgelegd in onze nationale (grond)wetgeving maar ook in (de jurisprudentie naar aanleiding van) internationale mensenrechtenverdragen zoals het EVRM en het IVBPR. In het bijzonder kan in dit verband worden verwezen naar de VN-resolutie, Basic Principles on the Role of Lawyers van 1990, waarin benadrukt wordt dat de overheid ervoor moet instaan dat advocaten niet het slachtoffer worden van, of bedreigd worden met strafrechtelijke vervolging of andere sancties als zij hun werk verrichten overeenkomstig de voor de beroepsuitoefening erkende maatstaven en gedragsnormen.'

De NVSA stelt dat in casu betrokken raadslieden niet alleen *de facto*

niet in staat zijn gesteld rechtsbijstand te verlenen, maar vervolgens ook nog op een gewelddadige wijze zijn aangehouden en aan hen zelf op hun beurt rechtsbijstand is onthouden. Dit is volgens de NVSA een praktijk die doet denken aan die van totalitaire regimes en de NVSA verzet zich met klem tegen deze gang van zaken.

Ook de VAJN schrijft in een brief van 23 januari 2003 aan de minister van Justitie dat een asielerzoek volgens de normale procedureregels dient te worden behandeld en dat de gang van zaken op Schiphol op 13 januari 2003 des te meer verontrustend is nu de betrokken advocaten is belet verdere rechtsbijstand te verlenen en zij zelfs zijn gearresteerd. Volgens de VAJN riekt dit naar een overheid

Dat de advocaten rechtsbijstand konden verlenen noch krijgen, en op gewelddadige wijze werden aangehouden, doet denken aan totalitaire regimes

die kost wat kost zijn zin wil doordrijven wegens politiek/diplomatieke motieven en daartoe de normale regelgeving opzij zet, zoals China dat doet met Noord-Koreanen.

AFWIJZING AANVRAAG ONRECHTMATIG

Dat Koppe en Strooij terecht van mening waren dat de wijze waarop de asielaanvraag van Mullah Krekar werd afgewezen onrechtmatig was, is inmiddels bevestigd in een uitspraak (voorlopige voorziening) van de vreemdelingenkamer van de Rechtbank Den Haag d.d. 31 januari 2003 (AWB 03/3048 BEPTDN), waarvan de volgende passages hier van belang zijn: '5. De rechtbank stelt vervolgens voorop dat in het bestuursrecht respect voor en toepassing van de wet norm zijn. Dit laat echter onverlet dat (ook) het bestuursrecht de figuur kent dat in zeer bijzondere gevallen strikte toepassing van dwingendrechtelijke bepalingen achterwege dient te blijven, als die toepassing in die mate in strijd zou komen met het ongeschreven recht, dat zij op grond daarvan geen rechtsplicht meer kan zijn.

6. De rechtbank ziet echter niet, dat in casu sprake is van een zodanig bijzonder geval, dat strikte toepassing van dwingendrechtelijke voorschriften geen rechtsplicht kan zijn.'

Vervolgens gaat de rechtbank in op het verweer van de Staat dat er bij de asielaanvraag sprake zou zijn van misbruik van recht of bevoegdheden. Hierover overweegt de rechtbank als volgt:

'11. (...) Aan gemachtigden van verzoeker werd eerst op de 13e januari om 17.30 uur feitelijk duidelijk dat het uitleveringstraject waar het de Staat der Nederlanden betrof, was afgelopen. En niet alleen dat; tevens werd duidelijk dat de uitzetting van verzoeker aanstaande was. Dat verzoeker en zijn gemachtigden zich op de 13e januari overvallen voelden, en vervolgens grepen naar het wettige middel van het doen van een aanvraag om de uitzetting af te wenden, is voorstelbaar. Onder die omstandigheden zal de conclusie dat er sprake is van misbruik van recht of bevoegdheid door verzoeker slechts houdbaar zijn wanneer de verwijten die verzoeker maakt aan de Nederlandse Staat, onjuist of niet terzake doende zijn. Dat daarvan sprake is, is gesteld noch gebleken. In dit verband wijst de rechtbank er nog op, dat verzoeker zich gedurende een periode van meer dan vier maanden in de macht van de Nederlandse Staat bevond, die de regie voerde over de positie van verzoeker. Dat roept extra de vraag op, of een tijdige voorafgaande mededeling van de aanstaande uitzetting aan (de gemachtigden van) verzoeker niet mogelijk was.'

VERKAPTE UITLEVERING

Inmiddels lijkt de IND te hebben ingezien dat er op 13 januari 2003 onjuist is gehandeld. Gelet op de behandeling ten gronde door de Vreemdelingenkamer van de asielaanvraag van Mullah Krekar op 26 februari 2003, is de IND op 21 februari 2003 naar Oslo afgereisd voor het gehoor van Mullah Krekar. Advocaat Strooij kon daarbij aanwezig zijn. Zijn reis- en verblijfkosten zijn door de staat vergoed. Overigens

In tijden waarbij legitieme belangen van burgers in het gedrang komen door het politieke klimaat rondom terrorismebestrijding, moet de advocatuur ruggengraat tonen

was tevoren op 20 februari 2003 bekend geworden dat Noorwegen de asielsstatus van Mullah Krekar had ingetrokken en voornemens was hem uit te zetten naar Noord-Irak.

Ook de kwestie van verkapte uitlevering – zeker zo belangrijk als de asielskwestie – blijft spelen. In Noorwegen aangekomen werd Mullah Krekar geconfronteerd met een strafrechtelijke vervolging in het kader waarvan hij inmiddels vele malen door de politie en geheime dienst als verdachte is verhoord. Dit in verband met de Amerikaanse vermoedens dat hij bezig zou zijn met het opzetten van een militaire organisatie buiten Noorwegen die banden zou hebben met Bin Laden en Saddam Hussein. Gelet op de uitlatingen van Donner in de media vlak voor de uitzetting van Krekar naar Noorwegen, namelijk dat hij van de Noorse autoriteiten de garantie had gekregen dat Krekar daar zou worden gearresteerd en strafrechtelijk zou worden vervolgd, moet hij geweten hebben dat hier sprake was van verkapte uitlevering.

WIJSHEID

Intussen laten de betrokken advocaten de wijze waarop zij op 13 januari 2003 op Schiphol zijn bejegend niet rusten. Zij hebben de minister van Justitie om opheldering gevraagd en de Ombudsman heeft op hun verzoek een onderzoek ingesteld naar het handelen van de Koninklijke Marechaussee.

Op 23 januari 2003 bericht de directeur-generaal Internationale Aangelegenheden en Vreemdelingenzaken namens de minister van Justitie aan het kantoor van Koppe en Strooij, dat zij zijn aangehouden op grond van overtreding van art. 184 Sr wegens het niet-voldoen aan het door een ambtenaar van Koninklijke Marechaussee gegeven ambtelijk bevel om het voertuig waarin zij zich bevonden te verlaten. Daardoor zouden zij ambtenaren van de Marechaussee hebben belemmerd in het uitoefenen van hun taken, namelijk het verzorgen van de uitzetting van Mullah Krekar. Voor verdere informatie over de strafrechtelijke vervolging worden de advocaten verwezen naar het OM te Haarlem.

Wat de weigering betreft om de kantoorgenoten tot de gearresteerde advocaten als raadslieden toe te laten, wordt namens de minister geschreven dat Koppe en Strooij na aanhouding ex art. 184 Wetboek van Strafrecht zijn voorgeleid aan de dienstdoende hulpofficier van justitie. Vervolgens zijn zij – afzonderlijk – kort verhoord. Mede gezien de aard van de overtreding is van een

inverzekeringstelling geen sprake geweest zodat voor het in kennis stellen van een raadsman geen reden is geweest. Volgens de minister heeft Koppe noch Strooij op enig moment tijdens dit ‘oponhoud’ om de bijstand van een raadsman gevraagd.³

Koppe en Strooij hebben de hoofdofficier van justitie te Haarlem verzocht om de tegen hen aanhangige strafzaak op code o1 (ten onrechte aangemerkt als verdachte) te seponeren, maar hebben hier nog geen bericht op gehad. Wel is door de IND een klacht ingediend tegen Koppe en Strooij bij de Amsterdamse deken, omdat zij zich op 13 januari 2003 onbehoorlijk of onnodig grievend zouden hebben uitgelaten jegens medewerkers van de IND. De Amsterdamse deken heeft de IND inmiddels gevraagd of het niet ‘van bestuurlijke wijsheid’ zou getuigen de klachten in te trekken nu de emoties op 13 januari 2003 hoog waren opgelopen doordat aan Krekar het recht op een asielsprocedure, naar het oordeel van de rechtbank ten onrechte, werd onthouden.

RUGGENGRAAT

Het is nog niet duidelijk welke actie de Orde van Advocaten heeft ondernomen om te protesteren tegen voormelde gebeurtenissen. Een officieel protest zou zeker op zijn plaats zijn. Juist in tijden waarbij legitieme belangen van burgers in het gedrang komen door het politieke klimaat dat inmiddels rondom terrorismebestrijding heerst, moet de advocatuur ruggengraat tonen. Er mag toch niet de andere kant op worden gekeken als de overheid zich niet meer aan zijn eigen regels houdt en daarbij fundamentele rechten schendt? Is het niet juist een taak van de advocatuur hier stelling te nemen? De wijze waarop het ministerie van Justitie, met name de minister van Justitie Donner persoonlijk, in de zaak van Mullah Krekar heeft gehandeld, kan niet als een kleinigheid worden afgedaan.

Dr. Alette Smeulders, op 31 januari jl. gepromoveerd op het thema van uitlevering en mensenrechten⁴ zei op 7 februari 2003 in *Trouw* dat het handelen van Donner in deze zaak in strijd is met de Grondwet. Het is beangstigend dat advocaten die dit soort handelen proberen te voorkomen, vervolgens zelf worden gearresteerd.

ALLEEN MET SCHAAMTE

Wij mogen het niet alleen laten bij de hoop dat de arrestatie van Koppe en Strooij tot een van de incidenten zal gaan behoren waaraan de Nederlandse rechtsstaat alleen nog maar met schaamte kan terugdenken. Nu dit soort incidenten het recht op rechtsbijstand en onze vakbroeders treft, moeten wij dit als Orde aan de grote klok hangen.

NOTEN

- 1 In 2001 promoveerde zij op het proefschrift: *Verdediging. Een onderzoek naar de normering van het optreden van advocaten in strafzaken*, Gouda Quint, Arnhem.
- 2 Deze bijdrage is een geactualiseerd redactioneel uit de Nieuwsbrief Strafrecht van 13 februari 2003.
- 3 De weigering om kantoorgenoten die zich als raadslieden hadden gesteld tot Koppe en Strooij toe te laten is volgens mij ook onrechtmatig. Zie

Hof Den Haag 18 mei 1995, NJ 1996, 226 waarin in een soortgelijke situatie uitgemaakt dat indien een advocaat, die door derden is aangezocht, zich bij de politie meldt, het beginsel van fair play met zich brengt dat de verdachte in de gelegenheid wordt gesteld desbetreffende advocaat te spreken en hem als raadsman te kiezen. Ook in dit geval had de advocaat zich gemeld voordat de verdachte in verzekering was gesteld.

- 4 Alette Smeulders, In staat van uitlevering. ‘Houden uitleveringsrechters in Nederland, Duitsland en de Verenigde Staten voldoende rekening met het proces en de behandeling die de opgeëiste persoon in de verzoekende staat na uitlevering te wachten staan?’, *Intersentia* 2003.